

K
R
Ö
N
I
K
A

BERG 2022

Bergs krönika 2022

78:e årgången

Bergs krönika är ett gångbart redskap för att hålla liv i minnenas galleri. Den nära inpå liggande historien får ofta företräde framför bakåtblickande nostalgi. Men var går gränsen för vad som är nära inpå liggande? Det avgör i själva verket individen själv utifrån det eget minnets perspektiv. Ur redaktionens åldersperspektiv tillhör hela 1900-talet en tid inte långt bort. Årets utgåva har i någon mån tagit fasta på nära historia. Hur kommer det sig att Berg har en rad fenomen sprungna ur människors behov av samhörighet? Inom föreningsliv och personliga möten träffas folk kring idrott, musik, andlighet eller för rent umgänge. Vardagliga tilldragelser speglas liksom notiser om väder, personer och fastigheter. Kort sagt förmedlar krönikan tilldragelser som i morgon kallas historia. Ett varmt tack till såväl artikelförfattare som fotografer som möjliggjort årets krönika.

Berg i mars 2023

Redaktionskommittén:

Marie Fogelström

Karl Johan Krantz

Eva Bünger

Kerstin Haggren (teknik)

Omslagsbild: Skulpturutställning i Lilla Björkas trädgård, ett verk format av Remus Wilson och Haydar Ali. (Foto: Emma Krantz)

Baksidan: Överst: Bilträff i Lädja under Bergveckan. Lars Nyvall och Evert Karlsson i samspråk under slättergille i hembygdsgården. (Foto: Ingvor Lundqvist) Snart start för mopedrally. Stora bilden: Grillträff i anslutning till Björkängens invigning. Mikael Andersson och Erik Hansson i förgrunden.
Foto där inte annat anges: Kerstin Haggren

Musik till våfflorna under årets Bergvecka. Foto: Eva Bünger

Verksamhetsberättelse

Bergs hembygdsgeningsförening sammanfattar verksamheten 2022.

Inledning

Pandemin är över. Bergs hembygdsgeningsförening kunde genomföra årsmötet som planerat. Två tidigare årsmöten hade behövt ställas in. Nu beviljades styrelsen ansvarsfrihet för åren 2019, 2020 och 2021. Årsmötet valde också en ny ordförande, Jonatan Persson. Håkan Palm visade sitt senaste bildspel och årsmötet avslutades traditionsenligt med kaffe och våfflor.

Aktiviteter

Föreningen har under året haft sex styrelsemöten. I mitten av april iordningställdes hembygdsgården inför säsongen. Valborgsfirandet, i samarbete med Lädja badplatsförening och sockenrådet, genomfördes som planerat med brasa, sång och tal. En ny grupp under ledning av Alva Skarp stod för sångerna. Ett mycket uppskattat inslag. Vårtalare var Elwy Löwall. Hon hade stått på tur i tre år.

Under Bergveckan höll vi öppet alla dagarna. Våra lokaler var öppna och besökarna kunde avsmaka husets våfflor. På tisdagen bjöds besökare in att delta vid gårdsgårdsbygge och under fredagen kunde man prova på lieslätter med knackelie. Efter Bergveckan hade vi söndagsöppet fram till mitten av augusti.

I juli hölls vårt traditionella slättergille. Cirka 50 personer deltog med liar, räfsor och instrument. I år blev hela ytan slagen under arbetstimmen. Kvällen avslutades med gröt och macka i trädgården. I samarbete med kyrkan arrangerades en friluftsgudstjänst vid ödekyrkogården. Efter gudstjänsten serverades kaffe och kakor vid hembygdsgården. I september bjöd hembygdsföreningen alla som hjälpt till under året till Tyrolen där det bjöds på mat under evenemanget Olles onsdag.

I slutet av september gjorde styrelsen en resa till kulturreseptatet Stensjö by utanför Oskarshamn.

Håknahult stod på tur för årets rotevandring. Mats Ericsson guidade oss runt och vi fick ta del av Mats gedigna kunskaper om byns och gårdarnas historia.

2022 års säsong avslutades med en arbetsdag då vi stängde ner hembygdsgården. I samband med detta hölls en kurs i hamling då våra träd återhamlades för första gången efter nyhamling.

Krönikan

Krönikan årgång 78 var klar från tryckeriet i slutet av april. Ett stort tack till redaktionskommittén för allt arbete med text, bilder och redigering. Ett stort tack också till roteombuden för en snabb distribution. Krönikan är hos många efterlängad.

Kostnaden för krönikan har ökat så styrelsen funderar på att höja priset.

Kristina Krantz och Catharina Quick väntar på gäster i hembygdsgården. Foto: Emma Krantz

Rotevandringens deltagare fick en vacker plats i skogen att fika på.

Slutord

Ekonomin är god. Våra största inkomstkällor är medlemsavgifter, krönikan och serveringen på hembygdsgården. Inkomsterna från våffelservingen under Bergveckan, söndagsöppet och servering i samband med besök på Lilla Björka har varit rekordstora och bidrar med ett viktigt tillskott till föreningens ekonomi.

Under april månad fick föreningen ett mycket tragiskt besked. Styrelseledamoten Barbro Ahl är död, mycket oväntat. (se minnesord)

Styrelsen vill slutligen tacka alla som bidragit med arbete inomhus eller utomhus. Verksamheten behöver mångas medverkan.

Styrelsen har bestått av följande ledamöter:

Jonatan Persson, ordförande.

Ingvor Lundqvist, sekreterare.

Bengt Göransson, kassör.

Övriga ledamöter: Barbro Ahl, Erik Andersson, Kennet Johansson, Sara Karlsson, Lars Nyvall, Eva Bünger och Björn Skogström

Revisorer: Ewert Ericsson (smk) Filip Karlsson

Valberedning: Marita Persson och Birgitta Hansson

Redaktionskommitté Bergs krönika: Marie Fogelström (smk), Karl Johan Krantz, Eva Bünger och Kerstin Haggren (teknik).

För mer information se vår hemsida www.hembygd.se/bergs

Skog i omlopp i Bjursjö

av Karl Johan Krantz

Stiftelsens Gustafs Bjursjö bekräftade genom styrelsebeslut under 2022 att fortsätta med kontinuitetsskogsbruk. Genom visning i markerna orienterades under Bergveckan om ansatsen.

I januari 1992 gick Gustaf Andersson in i evigheten efter ett 90-årigt strävsamt liv. Efter honom stod hans fastighet i Bjursjö med sin ålderdomliga skötsel kvar. Gustaf levde sitt liv utan större påverkan av den nya tidens idéer. Han strävade efter att sköta sin mark på det sätt tidigare generationer lärt honom. Boklärda och modernt utbildade personer med sina principer lät han sig inte påverkas av.

Vid ett tillfälle uttryckte han det på följande sätt: Min skog har för lång omloppstid för att tåla den ryckiga planering som präglar det ständiga bytet av länsjägmästare. Nu hör till saken att han upplevde bara fyra länsjägmästare under sina 90 år, Eugen Hemberg 1904–1920, Gabriel Rudbeck 1930–1948, Wilhelm Roos 1948–1968 och Arne Johansson 1968–1990, men det spelade inte så stor roll. I varje byte låg fortfarande en principförändring.

Efter Gustaf

Hur såg Gustafs skog ut? Den levde inte upp till de förnygringsavverkningsprinciper som blev mer och mer legio under 1900-talet. Den avverkning Gustaf tillät skedde ålderdomligt och med urval. Mogna träd togs bort och klena stammar lämnades för tillväxt. Ytorna i omlopp var ytterst begränsade och moderna hyggen förekom inte. Gustaf plockhögg sin skog. Därför möttes besökaren av ett variationsrikt bestånd med olika ålderssammansättning på stammarna. Barrblandskog med påtagliga lövinslag i fuktiga partier gav en mångfald som är något eftervärldens biologer många gånger eftersträvar.

I många stycken kan man säga att Gustafs skogsskötsel var en syntes av de jägmästare han upplevde. Hemberg eftersträvade att öppna marker skulle återbeskogas. Roos präglades av tillväxttankar och granplanteringar medan Johansson sökte nå ökad barrblandskog med lövinslag.

Visningsdeltagarna åhör föredragning i Bjursjö marker. Foto: Lars Andersson

Gustaf hade sett hur hans gård gått från ett markutnyttjande i jordbrukets tecken. Stora del av hagmarken betades. Barrträd fanns visserligen men lövet hade inte stor chans mot mularna. När åkerbruket intensifierades under 1800-talets slut och 1900-talets början blev vallskörd vanligare med efterbete som följd. Behovet av hagmarkerna minskade och skogen fick vandra in av egen kraft.

Den skog Gustaf brukade var de gamla självföryngrade hagarnas, och med lövskog i övergivna fuktkärr. Han såg skogen gradvis växa till sig och mätte själv upp kubikinnehållet i de olika bestånden. När skogen väl mognat tog han ut begränsade delar genom egen manuell avverkning med timmersvans och yxa. Utkörningen skedde med häst långt fram i tiden. Först när skogsvana hästar var bristvara tillät Gustaf skotare att köra ut virket.

Effekten av Gustafs arbete blev en ålderdomlig skog präglad av självföryngring, hög ålder och utan körskador. Artrikedomen i markfloran

var påtaglig även om fallvirket upparbetades och togs till vara.

När Gustaf avled 1992 utan arvingar kom fastigheten att överlåtas till den nybildade stiftelsen Gustafs Bjursjö. Avsikten var att söka fortsätta driften på Gustafs femtiotalssätt. För skogens vidkommande kom stormen 2005 som en plump i protokollet. Av Bjursjös 13 000 kubikmeter skog blåste 9 000 kubikmeter ned. Stora delar av den ålderdomliga och gamla skogen föll till marken. Kvar blev såriga och yngre självföryngrade bestånd. I södra delen mot Bråthasjön och i norr mot Bråth stod emeller-tid begränsade äldre bestånd kvar.

Hyggesfritt framöver

Stiftelsen har sedan stormen eftersträvat att återskapa bestånd liknade Gustafs men det tar tid. Vid ett sammanträde under 2021 fattade styrelsen beslut att som ledstjärna tillämpa Gustafs princip om kontinuitets-skogsbruk. Innebörden av detta är att inte avverka enligt traditionella hyggestankar. Istället skall virketuttaget ske mer som plockhuggning av enstaka träd och på begränsade ytor. Syftet är att nå den artrikedom som fanns tidigare och som likt Gustaf många i dagens generation omhuldar.

Resterna av en mycket rar växt, rutlåsbräken, fascinerade på Sjöuddan. (Se sidan 47)

Lilla Björka. Foto: Anders Bergön

En smålandsstuga i fårhagen

av Olof Thedin

Arkitekt Olof Thedin är ledamot av styrelsen för Stiftelsen Elin Wägners Lilla Björka och djupt imponerad av husets arkitekt Carl Bergsten.

Jag sitter och tittar på Babel. Studsar till när jag hör Sara Parkman säga att hon fick inspirationen till sitt senaste album när hon var vistelsestipendiat i Lilla Björka.

Vad är det med Lilla Björka som berör folk så?

Carl G. Bergsten ritade Lilla Björka åt, och tillsammans med, Elin Wägnar. När huset byggdes var bägge i fyrtioårsåldern och redan då två av det tidiga nittonhundratalets giganter. Var och en inom sitt område.

Elin "en kvinna som tänkte längre, mer originellt och djärvare än de flesta samhällsfilosofer." (Göran Greider)

Carl G. Bergsten "Sveriges genom tiderna mest radikala arkitekt." (Ola Andersson)

"Om svensk arkitektur har haft ett underbarn så är det Carl Bergsten." (Bengt OH Johansson)

Kanske är det då inte så konstigt att de tillsammans skapade en arkitektonisk pärla.

Omsorg i detaljerna

Hus man ritat åt privatpersoner präglas av två saker. Beställaren och platsen.

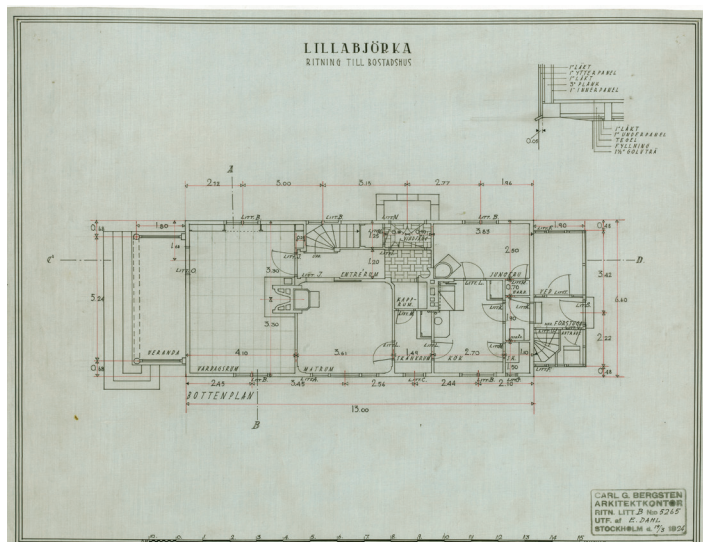
Beställaren: individens önskemål om rumsstorlekar och rumssamband berättar något om personligheten och styr placering och storlek på rummen.

Platsen: utblickar, väderstreck, störningar mm. Man förstärker det positiva med hjälp av byggnaden och reducerar samtidigt eventuella störningar med hjälp av huset.

Det man framför allt slås av när man besöker Lilla Björka är engagemanget och omsorgen i detaljerna. Det är summan av detaljerna som skapar god arkitektur. God is in the details.

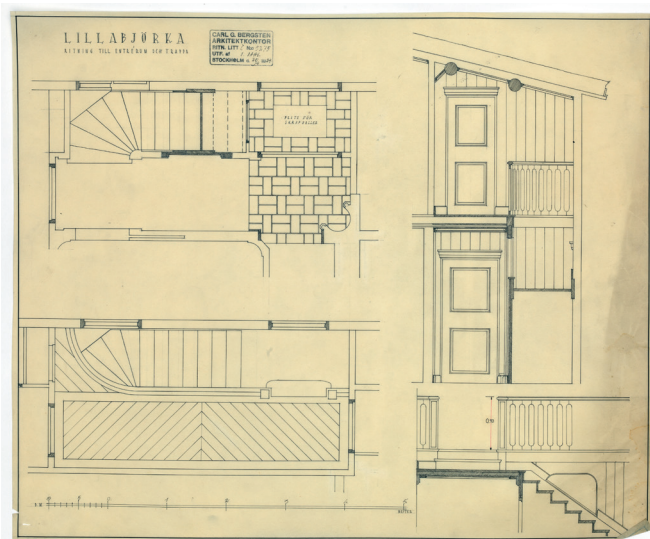
Bergsten har hittat ett utvändigt formspråk som samverkar med de andra husen i Berg, samtidigt som det finns ett nyskapande i byggnadens fasader. Till exempel asymmetrin, balkongernas placering, lunettfönstrens placering och utformning, och det stora fönstret i matsalen.

"Huset karaktäriseras av ett möte mellan småländsk byggnadstradition och arkitektens inriktning på nationalromantiska drag i arkitekturen."
(Citat från byggnadsminnesförklaringen.)

Carl Bergstens
originalritningar
över Lilla Björka
finns bevarade.

Carl Bergstens originalritningar visar hur trappan och flera andra detaljer ska utformas.

Trappan

Väl inne i huset hittar man överallt genomtänkta detaljer: det vikbara inre glaspartiet i vindfånget, det avfasade hörnet i kapprummet som ger upphov till de rundade hörnen i matsalen. Det stora fönstret i matsalen som är utformat så att man kan öppna det helt, utan störande mittpost. I matsalsväggen göms en infälld skjutdörr. Dörrens omfattning går igen i omfattningen till trappan, vilket i sin tur ger upphov till det infällda skåpet i vardagsrummet. Det silverfärgade ljusreflekterande undertaket i vardagsrummet, som sägs vara inspirerat av världsutställningen i Paris.

Trappan upp till andra våningen förtjänar att lyftas fram. Carl G. Bergsten var lite av en trappornas mästare. I alla hans byggnader utformas trappan med särskild omsorg. Trapporna i Göteborgs stadsteater är utformade så att de som går i dem skall fyllas med lustfylld förväntan, på väg upp till teaterföreställningen. Trappan i Liljevalchs konsthalls skulpturhall är i sig ett konstverk som lyfter hela rummet.

I Lilla Björka har han skapat en trappa som inte bara är vacker utan som också ger dem som går i den en upplevelse. Bergsten bygger rörelsen uppåt. Först i en mjuk böj, sedan rakt upp mot ett vilplan med en bokhylla i fonden. Väl där skall man stanna upp, för att sedan avsluta uppstigningen via två steg vinkelrätt mot den tidigare riktningen. Genom att stanna av strax innan man kommer upp, blir de två sista stegen lätta.

Trappan bär Carl Bergstens signum. Foto: Anders Bergön

En rörelse från entrén

Fönstren är placerade för att ge släpljus på bägge fonderna i trappan. Fönstret vid vilplanet är placerat så att man har en god överblick mot grinden och eventuella besökare.

På andra våningen fortsätter rörelsen via det mönsterlagda trägolvet, lagt som dansstegen i NKI:s korrespondensskola i dans. Man rör sig som i en vals mot ljuset, mot utsikten, mot husets crescendo, till det som skulle bli Elins arbetsrum. Gregor Paulsson ansåg, i en intervju med Barbro Alving 1952, att "endast Elins skrivrum där uppe är riktigt lyckat".

Carls tanke med huset var nog just detta. En rörelse från entrén genom hallen uppför trappan, mot ljuset och den magnifika utsikten över Småland från Elins skrivbord. Här, tänkte Carl, kommer hon att få all den inspiration hon behövde för sitt skrivande.

"Jag kontrollerar Småland från min balkong" var ord som Elin ofta använde enligt Thage G. Peterson. Han skriver också: "En fläck i protokollet i Berg fick den trädälskande Elin när hon lät hugga ner några träd som skymde utsikten från balkongen."

Carl skapade också en syhörna i arbetsrummet genom att placera en garderob på var sin sida om ett lunettfönster. Så skapade han ett rofyllt rum i rummet.

Det stora rummet på nedre botten, med verandan i söder, som det ser ut idag.

Elins närvaro

Man kan riktigt känna hur Elin nästan hängde över axeln på Carl när han ritade Lilla Björka.

"... han medgav att det är mörkt när jag påtalade mörkret i nedre stora rummet. Han såg det som ett utslag av Elins väsen, hon ville leva i viss claireobskure och det var hennes bestämda önskan med de mörkfärgade dörrarna, den mörkröda möbelklädseln, de små fönstren och verandan som liksom skymmer... Fästningskaraktären som sagt som Elin ville ha det." (Ur Barbro Alvings intervju med konsthistorikern Gregor Paulsson.)

Hennes närvaro finns överallt. Lilla Björka formade säkert med tiden Elin. "Vi formar våra byggnader och därefter formar de oss", som Winston Churchill skaldade.

I Väckarklocka skriver Elin: "När människan omprövar sin ställning på jorden och drar sig tillbaka inom de gränser hon överskridit, kommer hon konstigt nog mer till sin rätt."

I varje led

För att Lilla Björka skulle bli ett mästerverk krävdes inte bara en ambitiös beställare och en duktig arkitekt. Det krävdes också en engagerad och erfaren entreprenör. Alfred Johansson i Tolg var namnet. Här ett utdrag ur brevväxlingen mellan Alfred och Carl.

Tolg den 17 dec 1924.

"Herr Arkitekt Carl G. Bergsten!

Arkitekten talar om i sitt brev att barriären på balkongerna skall ändras. Men då skall jag bedja att få göra ett förslag, vilket är att borttaga de breda bräderna samt såga dem i smala lister, t.ex. 5 cmt eller 7 cmt breda då underliggaren är svår att borttaga för att ej rubba stolparna, samt rätta dem med större mellanrum, jag har visat lite hur jag tänkt mig ändringen. Högaktningsfullt Alfr. Johansson"

För att Lilla Björka skulle bli ett mästerverk krävdes inte bara en ambitiös beställare och en duktig arkitekt. Det krävdes också en engagerad och erfaren entreprenör.

Ett hus som berör

Många, inte bara Sara Parkman, som besökt Lilla Björka uttrycker hur berörda de blivit av huset.

Barbro Alving skriver: "Hon har ett otroligt ställe, ett ljuvligt lågt långt rött hus mitt i en socken med rena smålandsbacken utanför och så hela

Olof Thedin under publik visning av Lilla Björka i maj 2022. Foto Emma Krantz

huset fullt med all jordens böcker och vackra möbler. Jag var fortfarande ganska förvirrad när jag kom, men tankarna ordnade sig lika självklart och obönhörligt som jordens gång bara av att vara där.”

Maria Schottenius skrev nyligen i DN efter ett besök på Lilla Björka ”Det är märkvärdigt vilken stämning en byggnad med rätt rymd och proportioner kan ge.”

Jubileumside

2024 firar Lilla Björka ett hundra år. Det kunde vara på sin plats att fira jubileet genom att återställa Lilla Björka efter Carl Bergstens originalritningar vad gäller entrén (väggen mot jungfrukammaren och hörnnischen) och den asymmetriska terrasstrappan.

När en maska går upp i tidsväven

av Lisa Boda

Journalisten och Lilla Björka-stipendiaten Lisa Boda kom till Berg för att intervjua ortens kulturtanter. Väl på plats fann hon en blomstrande kulturmetropol – och en uppfordrande Elin Wägner.

”Det tar tid för en människa att gå med på en ny plats.” Så sa författaren Elisabeth Rynell när jag intervjuade henne en gång och de orden har stannat hos mig genom flyttar och resor. När jag som vistelsestipendiat tassar runt på Lilla Björka i raggssockar som Lädjabon och kulturtanten Eva Bünger stickat tänker jag på dem igen, och på att de inte alltid stämmer: Lilla Björka tycker jag mycket om från första stund.

Istället grunnar jag på det omvända: Tar det inte också tid för en plats att gå med på en ny människa?

Att lära känna Lilla Björka, inser jag, är att lära känna Elin Wägner.

Så är huset väldigt präglad av sin berömda ägare. Journalisten, författaren, fredsaktivisten och kvinnoosakskvinnan Elin Wägner var rektorsdottern som inte tilläts studera men som genom hårt arbete och orädd framåtanda blev en massmedial makthavare och firad författare. När hon 1923 fick De Nios stora pris anlidade hon Carl Bergsten, arkitekten på modet, för att rita ett hus i Berg, byn nära morföräldrarnas hem i Tolg och där morbrodern varit prost.

”Har du inte en bok att skriva”

Symptomatiskt nog för den hyperproduktiva Wägner har Lilla Björka två arbetsrum. Tre, efter att skrifvarstugan i trädgården tillkommit. Arbetsrummet på nedervåningen är mörkt, med öppen spis, stadiga sammetsklädda möbler och silverfärgat tak.

Det på ovanvåningen är ljusare, med en knypeldyna vid fönstret, skrivbordet rakt ut i rummet och väggar som går i lila och rosa – som att kliva in i en intellektuell syrénbarså. (Tjärblomsterfärg heter den cerisa

tonen, den som kan sina blom-
mor kan se kulören framför sig.)

Här står en skyltdocka klädd
i en kopia av den midnattsblå
klänning som Wägner bar när
hon blev invald i Svenska Aka-
demien och på väggen hänger ett
inramat porträtt på en äldre Elin
Wägner med huvudet på sned,
lite vänligt sådär. Men när jag
går närmare ser jag att blicken
bakom glasögonen är skarp och
uppfordrande: "Varför dräller du omkring här? tycks hon tänka. "Har inte
du en bok att skriva!"

Hua.

Jag flyr till köket och matsalen. Linnéas domäner. Linnéa Johansson var
Elin Wagners trotjänarinna som det så fint hette när en piga blev kvar
hela livet hos samma arbetsgivare. Elin Wägner själv var aldrig i köket,
men när hon fyllde 50 fick hon en hypermodern Agaspis av sitt kompis-
gäng. Vilket gäng sedan! Poeten Karin Boye, författaren Ellen Key, hela
den brokiga skaran från kvinnliga medborgarskolan Fogelstad, alla till-
hörde de Elin Wagners krets.

Möjligen var spisen lika mycket en gåva till Linnéa; dessa pionjärer
förstod nog bättre än de flesta att det så kallade lilla livet måste fungera
för att de stora tankarna ska få fritt spelrum.

Alla jag träffar under vistelseveckan reagerar likadant när de hör att jag
bor på Lilla Björka. Först: "Åh, vad underbart!" Sedan: "Är du inte rädd
helt ensam i huset på natten?"

Underbart? Absolut – det är en nåd, ett pågående inre jubel att som
utsjasad mitt-i-livet-människa få rå sig själv i detta "smålandshus utslängt
i en fårahage".

Om jag är rädd? "Nej, det går fint", ljuger jag.

I själva verket är jag skitskraj. Den första natten på Lilla Björka drar en
höststorm in, med mulleråska och regn som piskar mot fönsterrutorna.
Järnsängen som Elin Wägner möjligen sov i är hård och smal och bakom
väggarna – piggt kornblå – hör jag hur mössen ilar runt likt ångestridna
mellanchefer som tränar inför ett maraton. Under täcket googlar jag upp
att möss avskyr doften av pepparmynta och i en chatt tipsar någon om att

Lisa Boda. Foto: Johan Lundén.

placera ut använda tepåsar runt sängen. Jag skriver upp pepparmyntste på inköpslistan, tänder en lampa och läser Ulrika Knutsons biografi Den besvärliga Elin Wägner tills gryningsljuset kommer.

"Segern måste vara en dubbelseger"

Nästa dag kommer Birgitta Hansson, en av ortens tongivande kultur-tanter, med något som är viktigare än musfällor denna höst med skenande elpriser – dagstidningar.

Och det dröjer inte länge förrän veden brinner.

Brinner gör också världen.

Jag eldar med artiklar om iranska unga kvinnor som mördats av moral-polisen för att de inte döljer sitt hår. Jag eldar med uppföljningarna om hur deras medsystrar fortsätter att kasta sina slöjor och demonstrera för frihet. Brinner bra gör också nyheter om hur aborträtten inskränks i USA och om hur ukrainska flyktingar i Sverige som förväntas klara sig på en löjligt liten dagersättning prostituerar sig. Vad rör sig i dessa kvinnors huvuden? I männens? Och varför lär vi oss aldrig?

På natten är mössen och jag åter vakna och i Väckarklocka (1941), Wägners mest furiösa idéskrift, och den som blev minst väl mottagen, svarar hon:

"Männens kamp för herraväldet på jorden har gått jämsides med deras kamp för herraväldet över kvinnan. Segern måste vara en dubbelseger för att bli fullständig. Den blev så fullständig att hela jämviktsförhållandet på jorden rubbades. Den sortens segrar har det med sig att de tvingar till ny strid igen."

Elin Wägner lät inte sitt engagemang lösas upp som rökpustar genom skorstenen. I Berg var hon med och grundade hembygdsföreningen, startade rentav ett lokalt parti.

Och hon reste ut i världen; förändrades i grunden av det hon blev vittne till i ett krigshärjat Europa.

Sedan återvände hon till sina arbetsrum. Utanför hyssjade Linnéa barnet – "frun arbetar!" – som Elin Wägner hämtat hem från Italien efter att den gifta (snart skilda) brodern haft en romans och ingen av föräldrarna kunde eller ville ta hand om pojken. Elin Wägner ville gärna ha egna barn, stannade längre än hon velat i det svajiga äktenskapet med litteraturvetaren John Landquist för att uppnå den drömmen, men det ville sig inte.

Med medverka till att Rädda barnen etablerades i Sverige gjorde hon.

Alltmedan Linnéa såg till att Giovanni, Vanni, fick det han behövde dagligdags på Lilla Björka.

Det stora livet och det lilla.

Mot strömmen

Ju mer jag läser desto mer hänger det samman: Elin Wägners kamp för barnens och kvinnans rättigheter, för själva jordens rätt: Hon var tidigt förespråkare för ett hållbart ekologiskt jordbruk – inte särskilt populärt bland de bönder i Berg som anammat konstgödslets intåg.

Att vara före sin tid innebär att vara besvärlig.

”Nu råkar vi i detta lilla land vara så lyckligt lottade att här har levt en kvinna som tänkte längre, mer originellt och djärvare än de allra flesta samhällsfilosofer. Sedan länge har Elin Wägners för mig varit ett namn, som ger mig styrka när jag är pessimist, när jag fruktar att ingen väg finns ut ur – eller genom – detta samhälle”, som författaren Göran Greider, mottagare av Elin Wägnersällskapets pris Väckarklockan 2022, sammanfattar hennes gärning.

Inte som andra

I Bergbornas ögon var Elin Wägners en udda fågel. På kyrkans stickkafé möter jag kulturtanter och bonddöttrar vars föräldrar berättat om hur författaren kunde stå och stirra ner i sjön i timmar utan att hälsa på förbi-passerande. Men hon fick också vänner i byn. Som Marita Perssons pappa, han var taxichaufför och köpte ofta med sig tidningar till Elin Wägners när han varit i stan. Marita och brodern slogs om att få leverera dem till Lilla Björka. Inte för att få en skymt av byns celebritet – nä, utan för att Linnéa bjöd på glass i köket.

Idag står Linnéas spis stadigt i Lilla Björkas stall och Elin Wägners ande svävar över Berg.

Kulturtanternas roll

Men det är inte bara Elin Wägners som sätter Berg på kulturkartan. Dagens kraftkvinnor i Berg är inte kända, men förutan deras arbete hade inte Elin Wägners arv varit lika tillgängligt.

För vilka är det som sett till att göra Lilla Björka till ett kulturcentrum? Vilka tar emot besökare och stipendiater, delar ut priser och bidrar till att sprida Wägners tankar och böcker? Och det är inte bara i Berg som kulturtanten verkar.

Kort sagt: Utan kulturtanten, inget svenskt kulturliv.

Statistiken talar sitt tydliga sifferspråk men ordkonstnären Emil Jensen säger det bäst: "En kulturkväll utan kulturtanter skulle bli en kväll utan själva arrangören som gör den, och dessutom helt utan någon som ser eller hör den. Det hade inte funnits någon publik för all dramatik, lyrik och smal musik, all den scenkonst som inte redan är känd musikal eller sänd melodifestival. Tomheten utan dem vore total."

Kvinnlig förebild

För flera av kvinnorna jag träffar i Berg är Elin Wägner en förebild.

– Hon hade så mycket att kämpa emot. Det var så förbjudet att vara kvinna med åsikter på den tiden. Jag kan inte annat än beundra dessa kvinnor som gått före och banat vägen, säger Eva Brinkeham som är med i bokcirkeln som träffas på Lilla Björka.

Bara det faktum att Elin Wägner bott i byn för med sig en minimal feministisk bildning för invånarna, menar Maria Richter Simsek, ordförande i Bergslunds bygdegårdsförening.

– "I det huset bodde Elin Wägner" fick vi alltid höra när vi körde förbi Lilla Björka. Elin Wägner är del av vårt arv här. Att en feministisk föregångare bott här i byn har präglat kvinnorna – vi vet att vi får ta plats. Och vi kvinnor på orten syns, vi tar tåten, säger hon.

Det stämmer. Kvinnorna i Berg syns. Männen hör jag mer på avstånd, deras traktorer och gräsklippare som röjer och gör fint utanför Lilla Björka. Äh, klart en och annan kulturtantsman går att finna för den som letar ihärdigt. Det är som det brukar.

Det jag inte räknat med är alla kulturaktiviteter i Berg. Det är sångcirkel, stickkafé och bokcirkelträff. På lördagen gästar en Kristina Lugn-föreställning bygdegården och när Växjö konstnär pågår passar socknens konstnärer på att hålla öppet hus.

"Grejer varje dag! Är det en kulturmetropol jag kommit till?" frågar jag Birgitta Hansson i ett sms.

Svaret kommer omedelbart: "Precis rätt uppfattat!"

Mest nyfiken är jag på "Go Bach to sleep" i Bergs kyrka, till vilken åhörarna ombeds ta med sig kudde och täcke då vi ska ligga nedbäddade i kyrkbänkarna och lyssna. Dessvärre blir konserten inställd, att värma upp kyrkan är för kostsamt och musikerna kan inte spela i vantar.

Elen är dyr hösten 2022 men kvinnokraften är gratis.

Insats efter arbetslivet

Kulturtanterna säger alla samma sak: deras förvärvade yrkeskunskap måste fortsätta att komma samhället till nytta, strunt samma att de gått i pension.

– Vem ska annars göra det? undrar Marianne Enge Swartz, initiativtagare till Elin Wägner-sällskapet och dess ordförande de första tjugo åren.

– Som ung var jag väldigt politiskt engagerad. Sedan blev jag bibliotekarie och kulturen blev mitt område. Det är en plikt att ta ansvar, och ett sätt att betala tillbaka för uppväxtens privilegier, resonerar tidigare bibliotekarien Eva Bünger som gick med i sockenrådet och hembygdsföreningen när hon flyttade till Berg eftersom det redan fanns ett tiotal kulturföreningar på orten.

Birgitta Hansson är med i flera av dem. I den stora ladan på gården i Söreskog, som Birgittas make byggt om till kombinerad konsertlokal och konsthall, hålls varje år bland annat en musikfestival. I ett av uthusen är ett litet barnboksantikvariat inhyst.

Min sista dag i Berg håller Birgitta Hansson och kulturtantskollegan och tidigare distriktssköterskan Eva Persson en visning av Lilla Björka för en grupp med 40 pensionerade lärare. Jag räknar till 38 (kultur)tanter och 2 män. Solen tittar fram och vi samlas på verandan där Elin Wagners kista stod innan den bars till Bergs kyrka. Linnéa gjorde sin sista insats för frun och bjöd besökare och bybor på hemgjord buljong, bröd och pastejer. Den sista biten fram till koret bars kistan av åtta flickor från Berg och Lädja.

Innan lärarna kommer städar jag Lilla Björka. Och något händer av att dra runt en dammsugare, skrubba toaletten och plocka bort vissna blomblad på de ännu blommande pelargonerna i matsalsfönstret. Det är som att jag till slut dammar ner Elin Wägner från sin piedestal. Istället för patos och priser tänker jag på livets baksida: hjärtekross, besvikelser och depressioner.

”Döden gjorde mig till författare”

Jag tänker på Bergsjön jag promenerat till en dag, på hur svart vattnet var men att det säkert var förrädiskt blått den sommardag då Elin Wägner och hennes halvsyster gick ner för att bada. På hur det plötslig blev strömt, hur systern drogs med och Elin försökte men inte kunde rädda henne från att drunkna.

Det var inte första stora sorgen. Elin Wägners mor gick bort när hon vara tre år gammal: "Det är möjligt att döden gjorde mig till författare. Döden som så tidigt kom in i mitt liv och gav mig en sådan chock att jag förvandlades från en glad och livlig unge, till en som gick för sig själv och undrade över tillvarons obegripliga beteende", förklarar hon sitt yrkesval i ett radioinslag 1938.

Samtidigt: "Sorger kan man få så många av, men livet är bara ett och så dyrbart" står att läsa i hennes debut *Från det jordiska museet* (1907). Det citatet ska läsas som fiktion, visserligen.

Ur en roman kommer också min favorit-Wägerism, som så väl fångar den där inspirerande låt-oss-kavla upp-ärmarna-andan: "Man kan få mycket gjort mellan tårarna." (*Pennskaftet*, 1910)

En maska i tidsväven

Favorit av det jag läst hittills, borde jag säga. För vistelsen på Lilla Björka får mig att sälla mig till dem som söker upp Elin Wägners genom det egna livet.

– Jag brukar säga att relationen med Elin Wägners är den längsta jag haft, som Marianne Enge Swartz – gift tre gånger, skild två – uttrycker det.

Det sista jag gör innan jag lämnar Lilla Björka är att sätta mig med gästboken i den sinnrika trappan (trappor var arkitekten Carl Bergstens specialitet, han står även bakom två som nötns flitigt av kulturtantsfötter, de på Göteborgs stadsteater och Liljevalchs konsthall).

En stipendiat, jag minns inte vem, skriver i gästboken att när hon är på Lilla Björka är det som att en maska går upp i tidsväven.

En maska i tidsväven. Ja, precis så! På Lilla Björka får allt på något märkligt vis plats i nuet: Elin Wägners skarpsynthet, Linnéas omsorger, de outtröttliga kulturtanterna och de dödsföraktande iranskorna. Allt förändras – och allt kommer igen.

Bara behovet av tröst är konstant.

Elin Wägners skriver i ett brev till vännen Barbro Alving:

"Jag finner som många andra stöd och tröst i att läsa om hur allt växlar och stolta riken och idéer faller. Det är till slut kvinnan och dagmasken som avgör det hela."

Fotnot: Lisa Boda är journalist och har i tjugo år skrivit om kulturskapare och makthavare i kultursfären. I kommande boken *"De kallar oss kulturtanter"* lyfter hon fram dem som läser och lyssnar, som besöker kulturevenemang och ibland arrangerar dem. Ett kapitel handlar om Bergs kulturtanter.

Erik Andersson debuterade i krönikan redan 1955. Foto: Michael Brännäs

Väderrapportören i Hult

av Marianne Enge Swartz

I 40 år har Erik Andersson i Hult rapporterat i Bergs krönika om vädret i Bergs socken. Observationer sammanställda med en blick på natur och djur, välskrivna och med en humoristisk blick på väderlekens variationer och hur de påverkar människor.

Första gången Väderlek fanns som rubrik i krönikan var 1952, rapportör var signaturen MP (Magni Peterson). Andra gången, 1955, var Erik Andersson medrapportör. Året efter är vädret integrerat i Hänt i Berg. En liten notis fångar mitt intresse: "Aug, 16. Kom till Eric Andersson, Hult, en duva med bruten vinge. Lite efteråt kom det ytterligare en duva." Notisen berättar vidare att denna är ringmärkt. Rapportör är troligen Erik Andersson själv.

Fram till 1976 finns ibland notiser om vädret i Hänt i Berg men från 1976 har vädret en egen rubrik (utan signatur). 1980-82 står Sven Andersson som rapportör men vid hans död tar brodern Erik sig an uppdraget som SMHI:s observatör i Hult.

Sedan dess har Erik tre gånger om dagen (morgon, middag, kväll) läst av SMHI:s väderstation, som numera befinner sig i köksfarstun så han inte behöver gå ut. I sina anteckningar noterar Erik förutom max- och minitemperatur snödjup, nederbörd, dimma, åska och stark vind. Varje månad sammanställer han värdena och skickar till SMHI.

"Det är mycket arbete med det", säger hustrun Kerstin, som vikarierar som avläsare dagar Erik inte är hemma.

Notiserna för Bergs krönika sammanställer han för hand, "lättläst och prydligt", enligt krönikans redaktion.

Bonde och körsångare

Erik är född på gården i Hult och äldst av sex syskon. Han hade alltid varit intresserad av jordbruk och det kändes naturligt att ta över gården tillsammans med brodern Sven 1975. Innan dess arbetade han elva år i Jämshög, Blekinge, hos systemen Karin som gift sig med en bonde med mjölkkor. Erik är en god sångare. Han sjunger med i kyrkokören i Berg liksom i sin ungdom i Jämshög där körledaren ordnade resor och framträdanden utomlands. Flera gånger var han med och sjöng i Tyskland och även i Norge, nämner han på fotografens fråga om han varit utomlands.

Stort naturintresse

Intresset för djur och natur avspeglar sig i noteringarna i Bergs krönika. I krönikan 1984 står Erik själv som författare. När jag berömmar hans sätt att uttrycka sig i skrift blir han generad: "Jag har ju bara gått sju år i byskola. Men där var lugnt och fint, och fröken ställde krav". Han berättar om Siri Alm, som många av eleverna tyckte om just för att det var ordning och reda. "Men en del elever blev nog orättvist behandlade."

När jag läser hans artikel inser jag att frågan om han varit utomlands bara kan ställas av människor som vi, som hastat med flyg till avlägsna platser på jorden på jakt efter "upplevelser". Erik har på sin plats på jorden upplevt mer än vi någonsin gjort.

I krönikan 1984 berättar han om grävlingen som kom skuttande rakt emot honom med full fart: "... kollisionen blev oundviklig och som ren reflexrörelse från min sida gav jag honom en extra spark med stöveln.

*Tre gånger om dagen görs väderobservationerna. Förutom max- och minitemperatur notera Erik Andersson nederbörd, dimma, åska och vind. Allt dokumenteras nogga.
Foto: Michael Brannäs*

Om den vettskrämde grävlingen, som efteråt försvann in i skogsdunklet, då hade hjärtat i halsgropen vet inte jag – jag hade det i alla fall en lång stund efteråt”.

Han traskar vidare till den gamla spelkojan för att uppleva tjädrarnas parningsspel timmarna före soluppgången. I kojan var det bäddat med

mjukt granris och "snart låg man skönt i sin sovsäck och summerade ihop det man upplevt under kvällen". Strax efter klockan fyra väcktes han av en duns i marken. På 7–8 meters håll ser han efter en stund en grann gammal tjäder som visar upp allt han förmår av fjäderskrud, färger och ljud. "Så har dessa spel pågått sen urminnes tider lite undangömt i våra svenska skogar." Så småningom axlar han sin ryggsäck och smyger sakta hemåt.

"Men ännu har naturen mycket att ge skogsvandraren, den nyvaknande vårmorgonen fyller alla sinnen. I de många torrfuorna ekar hackspettarnas trumvirvlar, duvorna kuttrar och trädkrypare och bofink slår sina drillar. Men allra finast är nog orrarnas monotona kutter ute från den dimhöljda stormyren."

Vem vill ta över?

Nu är Erik pensionerad som bonde, marken är utarrenderad och sonen Mikael med familj bor i undantagsstugan, ett timmerhus från Ramkvilla som byggdes upp åt Eriks föräldrar. Erik funderar över vem som har lust att överta observatörsjobbet från SMHI. Sonen är mer intresserad av skogen än av jorden och vädret. Det kan nog vara svårt att få den nya generationen till att vara bunden till observationer tre gånger dagligen.

Är det bra betalt då, frågar vi. Svaret är: "Inte så värst." Men i present fick han en varselväst med SMHI på ryggen när en man därifrån kom och kollade utrustningen häromdagen.

Klimatförändringar

Jag undrar om han med den långa observationstiden kan se förändringar i klimatet. De talar om att det blivit varmare, säger Erik men det har funnits varma somrar tidigare också. Likaså regniga. Nämner 1990 som ett år med konstig väderlek: "Det kom lite snö i december men vintern varade bara ett par veckor och sen var det bara slask och snön som kom slaskade bort. Det var förresten mest regn hela året." Han funderar över de stränga vintrarna på 1600- och 1700-talen då det kunde vara tillfruset till Gotland och krigshären kunde gå på isen över Stora Bält.

Kanske är det helt enkelt så att 40 års lokala väderobservationer inte kan avläsa de globala klimatförändringar, som bekräftats vetenskapligt sedan länge.

Väder och natur 2022

av Erik Andersson

Erik Andersson i Hult som i många år varit väderobservatör åt SMHI sammanfattar vädret och naturens skiftningar under året som gått.

Januari

Årets första dagar milt med 6–7 plusgrader, blåsigt och barmark. Efter den 6:e snöfall och kallare fram till den 12:e.

Snödjupet blev då omkring 14 cm till glädje för alla skolbarn. Svaga sjöisar. Efter den 13:e stark bläst och milda dagar, så snön var snart borta igen. Resten av månaden rätt konstig vädertyp, som regel regn och bläst men rätt kalla nätter. Den 29:e stormbyar hela natten i södra Sverige, det värsta på flera år. 30 000 strömlösa hem, mest i Skåne och Halland.

Nederbörd mest som regn 36 mm.

Februari

En mild och ostadig månad. De första dagarna kom tillfälligt 6–7 cm snö. Resterande dagar fortsatt milt med temperatur på båda sidorna nollstreck och barmark. Mellan den 17–25:e snö nästan var dag, som mest 13 cm snödjup. Sista dagarna sol och rätt kalla nätter. Svaga isar.

Månadsnederbörd mäts alltid i mm, alltså 90 mm.

Snön kom och gick under januari. Foto: Emma Krantz

Mars

Högtryck, sol, nattfrost och ingen nederbörd dominerade denna månad. Som väderrapportör har jag aldrig upplevt något liknande. Alla nätter utom en hade nattfrost. Snörester som låg vid månadens början fanns kvar vid slutet, samt tjälen och sjöisarna. Som en följd av mycket solsken låg maxtemperaturen alltid på plussidan ofta 6–12 plusgrader.

Det soliga vädret lockade hit många fåglar. Redan den 13:e kom de första tranorna samt bofink och sånglärkan. Duvor kuttrade och hackspetten trummade i de varma solslutningarna. Lite senare startade även våra vanliga trastar för säsongen och den pistande morkullan.

Nederbörden för mars bara $\frac{1}{2}$ mm. Det bara fuktade kökstrappan.

April

Den första veckan kallt för årstiden med 5–8 minusgrader. Sen avbröts den månadslånga torrtiden med snö eller regn fram till den 9:e med 30 mm, ett välbehövligt tillskott. Återstående delen av april steg temperaturen till 10–15 plusgrader och mycket lite regn. Våren smög in så sakta, lönnen började blomma efter den 24:e likaså vitsipporna. Grönskan skiftar så sakta i björkhagarna. Men fågelsången så mycket mer, mest trastar morgon och afton men även flugsnappare, lövsångare och ladusvalor började sjunga. Majbrasan i Berg bjöd på en lugn och stilla vårväll, mycket folk var samlat. En sånggrupp från Berg underhöll och Elwy Löwall höll vårtalet.

Sammantaget kom 40 mm regn.

Maj

Vårbruket är så gott som avslutat, ovanligt stadigt väder och rätt varma dagar, trots lätt nattfrost ibland. Naturen är så vacker, björk- och bokskogar skiftar i ljusgrönt. Vitsippor prunkar i ängarna, göktyta och flugsnappare ropar i hagarna medan ladusvalor kvittrar inifrån höskullarna. Det är en härlig tid som väntar.

Den 10:e kom första regnet på vårens hittills varmaste dag med 19 plusgrader. Det börjar snabbt att växa på de torra jordarna och från ängarna ropar de nyss utsläppta ungdjuren. Äppelträd och lönn doftar som bäst och kring dem surrar massor av bin.

Den 21:e begynte en välbehövlig regnperiod som varade månaden ut. Det blåste i flera dagar och därmed svalare. Härlig fågelsång dominerade både morgnar och kvällar. Söndagen den 29:e, en ovanligt skön som-

mardag åkte vi en tur utåt Tagel i Mistelås där de underbara ängarna vid Högakull ligger. Många besökte denna tjugiga plats just denna dag.

Månadens nederbörd blev 60 mm.

Juni

Månaden började rätt sval och ostadig. Efter den 5:e en stabil och lagom varm period. Fågelsången under tidiga morgnar var som mest intensiv.

Även de mindre vanliga arterna hördes såsom härmsångare, göktytor, rödstjärt, ärt- och grönsångare samt göken på lite avstånd.

Vallskörden blev god och hela Hult avsläddes den 12:e. Efter några varma blåsiga dagar med intensivt arbete pressades hela skörden på sammanlagt 160 balar. Trots lite regnskurar då och då förblev marken torr varför vattning av trädgårdens blommor ändå måste ske. Från midsommar den 24:e till månadens slut varade en värmebölja på 26–30 plusgrader. Riktigt badväder, blomdoftande trädgårdar och förtjusande solnedgångar bjöds man på.

Dock endast 20 mm regn fälld.

Juli

En riktigt varm och behaglig sommardag inledde med 27 grader varmt. Ortens talrika svalor skockade sig i den underbara kvällen, de har häckat rikligt i år, även tornseglaren. I stora lönnens toppgrenar här i Hult älskade ladasvalorna att samla sina ungar nu då telefontrådarna inte längre finns. Dagen efter drog en åskfront över södra Sverige med 20 mm

Sommarminnen. Foto: Emma Krantz

välkommet regn. Hela veckan efter fortsatte regnet med sammanlagt 40 mm. Tiden efter pågick också den traditionella Bergveckan.

Den kommande veckan varmt och härligt med bara lite regn. Den 20:e och 21:e nådde värmen sin kulmen med 30–32 grader, i Målilla med hela 36,5 grader. Stora delar av Europa hade då till och med 40 grader. Intensivt honungsdrag från de blommande lindarna just i det taget. Rikligt med blåbär på en del håll, även körsbär.

64 mm regn under juli.

Augusti

En mycket varm och tidvis torr månad. Ovanligt med hela 25 dagars uppehåll och därmed bara 5 regndagar uteslutande tillsammans med åska. Månaden blev också varm. I 12 dagar mätte vi 25–30 grader i skuggan. Omkring den 11:e började bönderna tröska på sina sädesfält med goda resultat, tack vare en gynnsam väderlek. Stora delar av Europa har plågats av svåra värmeböljor in emot 45 plusgrader. Skogsbränder har rasat, så även i Kanada och Kalifornien.

Redan natten till den 15:e drog sommaren starkaste åskväder över, blixarna drog in från sydväst nästan varannan sekund lyste de upp den månbelysta natthimlen. Efter hand drog åskfronten närmare, under en halvtimme var både blix och knall mycket starka. I åskans följe drog som vanligt ett kraftigt regn på 17 mm över. Den 19:e åter dags för åska, vindbyar och stora störtregn. Den 28:e var det Linköpingstrakten som hemsöktes av svåra översvämningar med 60 mm regn. Här bara lindrigt.

Men det bästa denna sommar var att slippa myggen!

Sammanlagt nederbörd blev här 65 mm.

September

Hösten har gjort sitt inträde med stackmoln och klara dagar och rätt svala nätter. De första 10 dagarna uppehåll och rätt soligt och varmt. En härlig tid i naturen då björkskogen skiftar i gult.

Rätt gott om lingen i tallskogarna. Gässen har redan börjat flyga söderut. Äppelskörden blev för det mesta rätt dålig. Tranorna hade sin traditionella flyttning en hel dag under klara rop bland de höga molnen. Fortsatt stadigt väder med markfrost ibland. De sista 5 dagarna kom rejält med regn på omkring 45 mm.

Hela månaden 63 mm regn.

Oktober

Enligt SMHI skulle oktober bli mild för årstiden, det stämde. De flesta dagarna låg maxtemperaturen alltså på 11–13 plusgrader. Vidare kom regnet i mindre omfattning under 20 av månadens 31 dagar.

Älgjakten började den 10:e. En ko med sina vackra kalvar höll sig då dold på vår vildmosse i flera dagar.

Omkring den 20:e tre dygn med nattfrost som mest 3 minusgrader. Då frös dahliorna för gott efter en lång blomningstid. Den 27:e oktobe var månadens varmaste dag med 14,5 grader. Just då hade Lappland redan snö och kallt. Den 30:e räfsades hembygdsgården av en grupp i styrelsen, en solvarm och trevlig dag.

Sammanlagt 43 mm regn.

November

Halva månaden fortsatte med sitt milda väder. Dagstemperaturen låg stadigt kring 10 plusgrader. Även natten visade så högt som 6–8 plusgrader, för det mesta bara få mm regn. Bönderna sysslade med höstplöjningen. Från den 18:e väderbyte, nätterna hade till en början minusgrader. Den 20:e första snön som sen ökade på till ett djup av en decimeter. Utmed ostkusten upp till Stockholm besvärliga väglag med 20–30 cm snö. Efter några dagar åter barmark. Vinterfåglarna har nu invaderat fågelbordet i massor. Solrosfröet är dyrt i år. Den 27:e adventsgudstjänst i Asa kyrka. Kören framträdde och härliga psalmer sjöngs av de 45 åhörarna. På onsdagen bjöd daglediga i Centrumkyrkan där Kerstin Svensson framförde det vackra programmet "Från Advent till Jul". Efteråt gröt och smörgås.

23 mm nederbörd.

December

En stadig vintermånad begynte som varade fram till julhelgen med både snö och kyla som förr under tider man minns. Det började så sakta snöa dagligen, efter den 10:e var snödjupet 20 cm. Ju mer vi närmade oss julen ju mer sjönk temperaturen, vid den 17:e nåddes 20 gradersstrecket. Två dagar efter började det regna på frusna vägbanor vilket medförde blixthalka den värsta på flera år. Det medförde blidväder ock dimma och regn, fälten blev snart snöfria och vägarna glashala.

Julfirandet blev decimerat på grund av halka och förkylning för vår del.

Några dagar efter helgen fin kramsnö till barnens förtjusning, det blev pulkaåkning och flera snögubbar. Den sedvanliga Röda kors-underhåll-

ningen i bygden uteblev inte, med luci-
atåg och de gamla fina adventssångerna
framfördes av lucia och hennes tärnor, sist
auktion och kaffeservering.

På kvällen den 12:e bjöd 5:e klasserna i
Lammhult på ett högtidligt luciatåg i den
splittrerna sporthallen vid den nya skolan.
Under årets sista dagar först milt snöfall
och till sist regn på barmark. På nyårskväl-
len bjöd radion på "Sommar på Skansen",
en sammanfattning av Sanna Nielsens tid
som ledare där under sju år. Sist kyrk-
klockors klang.

Nederbörd 61 mm.

Nederbörd 2022:

Januari	36 mm
Februari	90 mm
Mars	0,5 mm
April	40 mm
Maj	60 mm
Juni	20 mm
Juli	64 mm
Augusti	65 mm
September	63 mm
Oktober	43 mm
November	23 mm
December	61 mm
Totalt	565,5 mm

Foto: Emma Krantz

Nystart för Bergslunds GOIF

Kerstin Danielsson

När sockenrådet ställde frågan om framtiden för gamla fotbollsplanen i Berg tändes en gnista hos några eldsjälar. Bergslunds GOIF har nu väckts till liv och Jumboträsk förvandlats till Björkängen. Föreningens ordförande berättar.

År 2022 var året då Björkängen – platsen bakom sockenstugan, fotbollsplanen eller Jumboträsk som folk sa förr – fylldes med nytt liv. Bredvid fotbollsmålen finns nu ett utegym, ett pingisbord, en scen, en grillplats och ett utedass. Sedan grindar har hängts upp kan man ta sig dit utan att krypa under taggtråd. Projektet att göra Björkängen till en mötesplats i byn har förverkligats.

Mer än en fotbollsplan

När sockenrådet gick ut med en förfrågan om någon hade intresse av att ta sig an platsen var vi en lite skara som började bolla idéer. Visionerna om ett ställe där ungdomar kan tillbringa sommarkvällarna, småbarnen bygga kojor, vuxna träna och alla äta en korv tillsammans började ta form.

Första steget blev att väcka liv i ägaren till platsen: Bergslunds Gymnastik och Idrottsförening (GOIF) som sedan 1960-talet legat vilande. Ur arkivet letade Birgitta Hansson fram stadgarna från 1931 och den 29 maj 2021 träffades Emma Persson, Maria Bjurström, Mikael Nilsson, Niklas Macaulay och jag, Kerstin Danielsson, för att återstarta föreningen.

Efter det började vi att röja sly. Och söka pengar. En större slant fick vi av Växjö kommun och i början av 2022 beviljades GOIF stöd av Jordbruksverkets EU-fond för Landsbygdsutveckling. De storslagna planerna kunde sättas i verket.

Resultatet av mångas insatser

Utmaningarna blev många, inte minst till följd av att platsen är så svårtillgänglig för lastbilar och större maskiner. Tack vare hjälpsamma människor både i Berg och utifrån roddes projektet ändå i land. Att nämna är Ewert Ericsson som grävde, Lars Nyvall som tog ner träd och Michael

En ny generation på platsen där många unga aktiverats och haft roligt. Alfred Voosen, Frank Berglund, Gustav Persson. Foto: Kerstin Danielsson

Svensson som sågade upp ved. Simon Nilsson Strömberg som markerade för utegym, Växjö maskinuthyrning som sponsrade med grus och utkörning, Magnus Sysmäläinen som skänkte flis och Josef Alander som var arbetsledare när vi monterade utegymmet. Därutöver är det många som tillbringat otaliga kvällar och helger på Björkängen för att skyffla grus, måla, dra sly, blanda cement, sätta samman utegym med mera, med mera. För byggnationen av utedass och scen anlitade vi Stangenbergs byggnadsvård. Bergslunds föräldrakooperativ skänkte ett pingisbord. Det sista som kom på plats var grindar byggda av Jörgen Hansson.

Lagom till andra lördagen under Bergveckan stod det mesta klart. Björkängen kunde invigas med käpphästhoppning, tävlingar, kakbuffé och ett 80-tal besökare. På kvällen bjöd sockenrådet in till grillkväll med musik. Dagen blev mycket lyckad!

Scenen på Björkängen är dedikerad till Barbro Ahl som tack för den minnesgåva GOIF fick i samband med hennes bortgång.

Förutom det som redan nämnts finns på Björkängen också en äng. Biologerna Jenny och Tobias Ivarsson har under det gångna året hjälpt till att

bränna gräs och slå med lie för att gynna växter och insekter. Jordhögen som blev när gropen för utegymmet grävdes kommer att erbjuda lä åt bin och det blir spännande att se vilka fröer som groer när blommorna växer upp till våren och sommaren.

En mötesplats i byn

Björkängen är ett levande projekt och det finns fortfarande planer att förverkliga och nytt sly att röja. GOIF kommer med den sittande styrelsen inte att bli den aktiva idrottsförening den var i sina glansdagar men vi är öppna för idéer och gör det vi tycker är kul, som cirkelträning vid gymmet, pingis, hästkokastning, bollkul för barn och gemensam grillning. Till Björkängen är alla välkomna och vi som jobbat och slitit med den har stora förhoppningar om att den kommer bli en omtyckt och uppskattad mötesplats i byn.

Invigningsfest på Björkängen under Bergveckan Foto: Kerstin Danielsson

Musikern och författaren Anna Järvinen kom till Söreskog tillsammans med ackompanjätören Fredrik Swahn

Musiken tar plats i Berg

av Kerstin Haggren

Föreningstäta Berg har fått ett nytillskott – Musik i Berg, med syfte att arrangera konserter i Berg. En av de tre grundarna berättar om den nya föreningens första år.

Finns det verkligen plats för en förening till i redan så föreningsaktiva Berg? Ja, det verkar så. Två år efter starten så har Musik i Berg arrangerat eller medverkat till att femton konserter genomförts. Till vår glädje har publiken kommit!

Upprinnelsen till föreningen är egentligen att jag i mitt arbete åtskilliga gånger har fått ta del av konserter genomförda av Konserthörsningen i Tingsryd. Det här är en förening som under många år erbjudit ett varierat konsertprogram av hög kvalitet och som har en trogen publik i Tingsryd med omnejd. Jag har suttit i kyrkbänken i Söderportkyrkan i Tingsryd och senare Urshults kyrka och tänkt att det här skulle fler få ta del av. Men det var inte mer konkret än så förrän jag av en slump nämnde det i telefon för Birgitta Hansson i Söreskog när vi en dag pratades vid om helt andra saker.

Skådespelaren Stina Ekblad rediterade dikter av Edith Södergran, varvat med Bachs cellosviter framförda av Mime Brinkmann. Det blev en högtidsstund i Bergs kyrka.

Det tog en timme, sen kom första mejlet:

"Jag blev så peppad av ditt samtal.!"

Tror man kan få stöd från kommun, landsting, stat och sponsorer.

Hittade stadgar från Varbergs konsertförening.

(...) När ska vi konstituera oss???"

Det var den 10 januari 2021. Tre dagar senare hade Birgitta registrerat domänen musikiberg.se. Mitt pensionärsprojekt var redan satt i rullning, trots att jag fortfarande hade fullt upp på jobbet. Men en person som Birgitta går inte riktigt att stoppa. Och tur är väl det!

Konserter – men bara i Berg

Pandemin höll oss fortfarande i ett fast grepp denna vinter. Det gav oss tid att förbereda vår förening, fila på stadgarna och konstituera oss. Det krävs tre personer för att bilda en förening. Vår tredje stiftare blev Kerstin Danielsson i Björkvalla. Vi tre har utgjort en tajt styrelse, med samsyn om vad vi vill åstadkomma och kort väg från idé till beslut.

Vi bestämde att vår förening ska vara öppen för alla oavsett var man bor, men programmet ska genomföras i Bergs socken. Det finns flera

lämpliga lokaler i Berg som vi hoppades få tillgång till. I stadgarna står det högtidligt att "Musik i Berg är en ideell förening med ändamål att i Bergs socken arrangera eller medverka till konserter och musikevenemang av hög konstnärlig kvalitet och inom olika genrer".

Den 24 februari 2021 hölls konstituerande stämma – digitalt förstås.

Vår konsertpremiär hölls redan under Bergveckan 2021, "The Juliet Letters" med Friiskvartetten och Emil Fredberg. Konserten finansierades av Smålands kulturfestival som ville hjälpa oss i starten. Samma vecka hölls musikgudstjänst med pianotrio i Bergs kyrka, i samverkan med Lammhults församling.

Vårt initiativ har fått ett mycket positivt bemötande, inte bara av publiken, utan också hos dem som vill sprida kulturen utanför de större städerna. Musik i Syd, med Region Kronoberg och Region Skåne som huvudman, är en sådan institution. Med deras hjälp fick vi tillgång till ett par attraktiva konsertprogram under första vintersäsongen trots att ansökningstiden sedan länge gått ut. Och trots att vår kassa ännu var skral.

Musica Vitae och Elin Skorup lyckades klämma in Berg i sitt turnéprogram i december 2021. När Stina Ekblad och Mime Brinkmann gästade oss i mars 2022 med programmet "Till fots genom solsystemen" kunde man höra en knappnål falla i Bergs kyrka!

Det finns pengar hos

Barnföreställningen Sigrid och draken framfördes av riksspelmannen Anna Rynefors.

Miriam Aida med band från Malmö gav oss en svängig kväll i bygdegården.

statliga, regionala och kommunala instanser ämnade för musik och annan kulturverksamhet. Det finns också fantastiska konsertprogram med professionella musiker som turnerar över landet. Men pengarna och musikernas erbjudanden måste länkas samman. Det är här vi som arrangör kommer in.

Att söka finansiering för konserterna är ingen lätt sak. Men vi har lyckats få ihop en grundplåt av kommunala och regionala medel samt bidrag från olika sponsorer. Statens Kulturråd är en svår nöt att knäcka, men hösten 2022 kastade vi in en projektansökan mest på chans – och det lyckades! Vi fick stöd till ett barnprojekt som i skrivandets stund ska bokas och genomföras inom ett år.

“Live” är bäst!

Vår ambition är att över tid kunna erbjuda ett varierat konsertprogram för alla åldrar och många musikmaker. Kanske en och annan kan lockas till en konsert som musikaliskt inte är deras ”hemmabana”? Oavsett genre så är det speciellt att få ta del av levande musik. Att lyssna på Spotify eller radion är en sak, men att se och höra musiken framföras ”live” är något helt annat. Då är alla sinnen med!

*Det gick fort från idé till handling och vi är alla glada över det mottagande vår nya förening har fått. Från vänster: Kerstin Haggen, Birgitta Hansson och Kerstin Danielsson.
Foto: Lena Gunnarsson/Smålandsposten*

Min syster Eva drar skrinkan som jag och min bror Lars sitter i. Kusinerna Helmer och Gunnar står bredvid. Året är 1948. Foto: privat

Mina somrar i Berg och om Björkstockens IF

av Bengt Olsson

Bengt Olsson från Linköping har rötter i Berg. Det var här hans far föddes och under hela hans uppväxt tillbringades somrarna i familjens fritidshus i Björka.

Berg och Småland har alltid spelat en stor roll i mitt liv. Det var i Bergs socken, närmare bestämt i Boanäs, som min far, Alex Olsson, föddes år 1903. Sedan flyttade hans barndomsfamilj till Björka Norregård 1909 och det var på en avstyckad tomt av den gården som min far uppförde ett fritidshus år 1952. Familjen hade kvar detta hus i sin ägo under 25 års tid, fram till 1977.

Björkstockens IF. Starten har gått! Från vänster min bror Lars, Håkan Arvidsson och Björn Skogström. Vårt fritidshus i fonden. Bilden är från 1961.

Men innan jag kommer in på livet under somrarna i Björka och Berg skall jag berätta lite om min barndoms familj och min släkt. Min far föddes alltså 1903, men flyttade redan som 23-åring till Stockholm år 1926 och tog arbete som snickare inom byggnadsbranschen. Några av hans farbröder hade tidigare flyttat till Stockholm liksom andra släktingar från Berg också hade gjort. Redan efter tre år, 1929, startade min far en egen byggnadsfirma och den drev han till sin bortgång ända till 1971, det vill säga i över 40 års tid. 1936 ingick Alex äktenskap med Sonja, min mor, och de fick tre barn – Eva, 1938, jag själv, Bengt, 1944, och Lars, 1947. Familjen bodde hela tiden i Stockholms innerstad och det var därför en stor upplevelse att få byta storstadsmiljön mot landsbygden i Berg under sommarloven samt inte minst att få träffa våra jämnåriga kusiner, Gunnar och Helmer, i Björka. Det var något som vi såg fram emot med stor förväntan.

På gården i Björka fanns mina farbröder Ernst och Albert. Ernst bodde på övervåningen i mangårdsbyggnaden med sin hustru Anna och de

två sönerna, våra kusiner Gunnar och Helmer. På nedervåningen bodde Albert själv.

Innan vårt fritidshus uppfördes bodde vi i Alberts sal vid besöken på Björka. Förutom Ernst och Albert hade min far ytterligare tre syskon, som uppnådde vuxen ålder. Det var Anna och Lennart, som liksom Alex också hade flyttat till Stockholm, och det äldsta syskonet, Jenny, som var gift med Eric Petersson och bodde i Matkull. Släkten hade god sammanhållning och vi träffades ofta på kalas i Björka och Matkull och hos oss i vårt fritidshus. Många kallade vårt hus och vår tomt för "Alexas", det vill säga Alex ställe.

Det var roligt och intressant att besöka Jenny och Eric i Matkull. De var mycket trevliga människor och Eric hade dessutom många förtrondeuppdrag i Bergs kommun. Han var bland annat kommunalnämndens ordförande. Eric var också hemvärnschef i Bergs hemvärnsområde under krigsåren och fram till 1954. Det var spännande och intressant att vid ett besök i Matkull få titta på hemvärnsutrustningen.

För att återgå till vårt fritidshus, så uppfördes det delvis av timmer från en nedlagd torpstuga. Min fars byggnadskunskaper kom väl till pass vid byggnationen. Men han tog också hjälp av bygdens hantverkare, som byggnadssnickaren John Svensson på Ljunghaga och muraren Axel Svahn. Med hjälp av specialkompetens borrades en brunn och byggdes ett pumphus samt drogs in vatten i huset, liksom el. Vid grundläggnings- och grävarbeten anlätades Erik Karlsson på Haga tillsammans med hans son Gösta. Lite senare uppfördes ytterligare en liten stuga med timmer från en nedlagd torpstuga. Den hade dock varken vatten eller el, men däremot torvtak och användes som gäststuga. Bland annat bodde min moster Hertha och hennes man Georg där vid besök.

Det byggdes också en förrådsstuga med tillhörande torrdass och senare kompletterades det hela med ett enkelt garage.

Slå med lie

Tomten låg i södra delen av Björka Norregård och bestod i huvudsak av ängs- och hagmark. Nedanför huset låg en stor äng, som vi kallade för "Slätten". Den kom vi senare att använda till vår idrottsplats. Mer om det kommer längre fram i texten. Tomten hade tidigare slagits med lie av Ernst och Albert och de fortsatte med det under några år efter fritidshusets uppbyggnad. När jag blev lite äldre lärde jag mig nöjaktigt att slå med lie. Konsten var att hålla lien riktigt vass. Vi hade ingen egen slipsten,

men då gick jag upp till Björka och fick hjälp av farbror Albert. Jag drog slipstenen och Albert vässade lien. En gång har jag faktiskt varit med vid hembygdsgårdens slättergille.

Albert var också en av många ofta anlita frisor. Jag blev själv klippt av Albert och av andra kunder kan nämnas den då kände Bergprofilen Gunnar Osén.

Stad möter land

Vi skaffade bil först 1956 och dessförinnan åkte vi till Berg med tåg, till Lidnäs station. Där hämtades vi med taxi, först med Norberg i Lidnäs, senare med Roland Johansson från Berg. Längre var stationen i Lidnäs bemannad med stins och det gick även att köpa tågbiljetter.

Vår första bil var en begagnad Borgward Hansa 1800. Den var svart till färgen. Under vår sommarvistelse åkte min far upp till Stockholm några gånger för att sköta sin firma och då blev han skjutsad och hämtad till och från Lidnäs av min mor.

Den långa sommarvistelsen gav oss rika möjligheter att lära känna livet i Berg. En enkel, men kanske lite banal, iakttagelse var att i Berg hälsade alla på varandra, vare sig man sedan tidigare var bekanta eller inte. Jag minns min förvåning, när en man på moped vid möte på landsvägen sträckte upp sin arm i rät vinkel och sade "hej" till mig. Jag var väl i tolvårsåldern och kom mig knappt för att hälsa tillbaka. Men det lärde jag mig snart att göra.

Kyrkbyn hade på 1950- och 60-talen en rätt omfattande service. Det fanns två affärer, Johanssons och Axmarkers. Utanför Axmarker stod också någon gång i veckan "köttbilen" som komplement till de båda affärernas utbud. Det var ändå i sig omfattande. Hos Johansson kunde man till exempel köpa glasrutor, tillskurna i rätt storlek, ifall någon hade gått sönder. Sedan fanns Rolands Caltexmack, som var en välbesökt träffpunkt i byn. Det fanns också en poststation, som under vår tid förestods av Erik Karlsson på Haga med hjälp av sonen Alvar. Där hämtade vi vår post.

Stort idrottsintresse

Vid den här tiden var ungdomskullarna stora och det fanns också flera föreningar, som kunde möta ungdomarnas fritidsintressen. De jag närmast tänker på är idrottsföreningen, Bergslunds Golf, och scoutlogen. Idrottsföreningen hade ett representationslag i fotboll i seriesystemet

och vi kusiner var och tittade på en del matcher. Annars var vi på idrottsplatsen på egen hand och höll på med fri idrott. Det fanns en hoppgröp med längdhoppsplanka och även en byggnad intill med visst material.

Tre år i rad, 1959-61, anordnade Lammhults kommun idrottsinstruktion på olika platser i kommunen under sommaren och en av de platserna var i Berg. Jag var själv med och minns särskilt sommaren 1959, då Smålandsmästaren i spjutkastning, Folke Burström, var instruktör samt sommaren 1960, då instruktören hette Ulf Richardsson, som spelade handboll i LUGI från Lund och även i landslaget. Sedan sommaren 1960 har jag haft vinröda LUGI som mitt favoritlag i handboll.

Under 1950-talet anordnades det också några friidrottstävlingar för ungdomarna i Berg på sommaren. Störst var den som ägde rum 1955 och jag minns att Åke Johansson var en av initiativtagarna till den. Det gick inte så bra för mig personligen, men intresset för idrott behöll jag. Lite senare på 1950-talet anordnade Alvar Karlsson en ytterligare friidrottstävling. Jag har senare begripit hur mycket engagemang Alvar lade ner på detta. Han samlade bland annat på egen hand in priser, så att alla deltagare skulle få ett pris. Jag har, trots många flyttar genom åren, fortfarande kvar den glasvas, som jag fick då. Åkes, Alvars och många andras insatser för ungdomarnas positiva fritidsaktiviteter är värda att minnas och var en del av det som i dag kallas civilsamhället med dess stora betydelse för hela vårt samhälle.

Min storasyster Eva organiserade 1955 några friidrottstävlingar på vår tomt för oss kusiner och några andra ungdomar från Berg. Det blev starten till att vi kusiner 1956 bildade en egen idrottsförening, Björkstockens

Krocket på Björka. Min far Alex flankeras av mig och min bror Lars. Från 1955.

IF. Sedan anslöt sig några andra pojkar, bland andra bröderna Skogström på Herrgården.

Min far var intresserad av idrott och hade varit lite aktiv i yngre dagar, på 1930-talet. Det framgår av gamla fotografier. Jag hittade också ett spjut, en diskus och ett par spikskor i ett förråd. Spjutet testade även de äldre i släkten på våra kalas och de tyckte att det var roligt.

Ett annat stort intresse för min far var krocket och vi satte upp en bana för det på tomten. Det spelet kunde ju alla utöva, så det passade bra.

Somrarna 1961 och 1962 hade vi lite mer "seriösa" tävlingar, för oss som fortfarande gick i skolan. Dom ägde rum på "Slätten" och jag hade grävt en hoppgröp med ansatsplanka för längdhopp. Vi hade även en enkel höjdhoppställning. Gropen fyllde vi med sågspån, som vi hämtade i säckar på Hörbergs såg i Furuledet och som kördes hem på cykel. Deltagare var jag och min bror Lars, Björn och Gunnar Skogström, Håkan och Gunnar Arvidsson, Tommy Johansson och Sven Johansson (Ernatorp). Grenarna var 40 m, 800 m, höjd- och längdhopp samt kulstötning. Vi fick låna ett tidtagarur och även en ordenlig höjdhoppställning av kantor Arvidsson, pappa till Håkan och Gunnar. Han var också åskådare vid en av tävlingarna.

Kärt minne

Dessa tävlingar ägde rum för mer än 60 år sedan, men jag minns dom fortfarande med glädje. Björn Skogström påminde mig om Björkstockens IF, när jag träffade honom på midsommarfesten vid scoutstugan för ett tiotal år sedan. Apropå idrotten är det roligt konstatera att Bergslunds GoIF åter har blivit en aktiv förening. Vem vet, det kanske kan bli en längdhoppsgrop och anordningar för andra friidrottsaktiviteter framöver. Överhuvudtaget gläds jag över den framåtanda, som många visar prov på i socknen.

Just midsommarfesten vid scoutstugan var ett årligen återkommande arrangemang, som höll på traditionerna – tipspromenad, lotteri, kaffe med smålandskringla och naturligtvis dans runt midsommarstången. Den festen är nu vilande. Istället finns Bergveckan, som jag försöker besöka så ofta jag kan. Jag får inte heller glömma att nämna missionsauktionen som ägde rum varje sommar vid sockenstugan.

En annan anledning till mina besök i Berg är mina föräldrars och min brors grav. Det är numera bara jag som är kvar i livet av min ursprungliga barndomsfamilj. Jag håller kontakt med kusin Gunnar i Björka och

besöker honom och hans hustru Yvonne åtminstone ett par gånger per år. Jag har genom åren även hållit en nära kontakt med kusin Helmer i Växjö, men tyvärr gick Helmer bort våren 2022.

Mycket mer finns att berätta om upplevelserna i Berg. Om vi kusiners cykelutflykter i närområdet, till Tolg och till Åby/Tjureda. Om när jag följde med farbror Albert, när han körde till Ingelstorps kvarn med häst och vagn för malning av säd till mjöl och när vi tittade på upptagning av torv vid Rödamossen, med mera. Att få se säd malas till mjöl och se hur en kvarn fungerar samt se hur torv tas upp är inte möjligt att uppleva i en storstad och alla dessa upplevelser har varit värdefulla för mig.

Vid mina besök i Berg känner jag igen mig i mycket. Visst är granhäcken runt Oséns hus borta, liksom de tre sammanvuxna ekarna vid Vrieledet. Men Caltexmacken finns kvar och dessutom har Lilla Björka numera blivit öppet för besökande.

Inte minst viktigt är det att Bergs kyrka numera är öppen. Kyrko-besöken var nog mycket viktiga för min far under hans uppväxt och genom honom fick jag en vana att besöka kyrkor och gudstjänster. Några gånger har jag besökt friluftsgudstjänsterna sommartid på gamla kyrkogården intill Bergsjön. 1954 firade vi julen i vårt fritidshus och då besökte vi julottan i arla morgonstund och med kyrkan i vacker vinterskrud. Det är ett fint minne.

Värnar kontakten med hembygden

Vår dotter Birgitta Ohlsson, som föddes 1975, hann besöka vårt sommarställe två gånger, 1975 och 1976, innan huset såldes. Då var hon bara ett respektive två år. Hon besökte emellertid senare, som rikspolitiker, Kronobergs län flera gånger. En av dem hon träffade var Bergprofilen Bengt-Ivar Peterson i Lammhult.

Jag tycker att det är viktigt att vårda kontakten med sin hembygd. Den är egentligen för min del Stockholm, där jag är född och har växt upp. Jag bor och verkar sedan 1974 i Linköping. Men som har framgått av min berättelse har jag fina minnen från Berg, som jag bär med mig. Det är därför jag är medlem i Bergs hembygdsförening och jag var faktiskt med då hembygdsgården invigdes i juli 1957 av dåvarande landshövdingen Thorwald Bergquist.

Magnussonska stipendiet 2022

av Karl Johan Krantz

Lilla bilden: Matilda Johansson. Grupp bilden visar Stina Richter-Simsek, Robert Kanstedt, Moa Claesson och Hanna Johansson. Foto: Lars Göran Hedstig.

Stiftelsen Torsten och Maria Magnussons minnesfond delar årligen ut stipendier till ungdomar under eftergymnasial utbildning. Stiftaren Inge Magnussons far växte upp i Aneboda socken och hade en stark känsla för sin hembygd. Efter föräldrarnas bortgång beslutade sonen Inge att hedra sina föräldrars minne genom en stipendiefond riktad mot ungdomar. När stiftelsen registrerades år 2007 gavs uppdraget till dåvarande Bergs församling inom Aneboda pastorat att förvalta kapitalet. Årligen utdelades fem stipendier till ungdomar från Aneboda, Asa och Bergs distrikt för att stödja deras studier. Vidare finns ett belopp avsatt för återkommande diakonala stödinsatser. De utdelade beloppen är avkastningen av stiftelsekapitalet.

Stiftelsestyrelsen delade den 13 februari 2022 ut stipendier på vardera 25 000 kronor till Moa Claesson, polisstudier, Robert Kanstedt, ekonomistudier, och Hanna Johansson, lågstadielärarstudier. Bördiga från Bergs distrikt som erhöll stipendier vid samma tillfälle var Matilda Johansson, Sandvik, som studerar till lantmästare och Stina Richter-Simsek, Tors-hult, som under tjänstledighet från Försvarsmakten läser till psykolog. Utdelningen ägde rum i Lammhults kyrka med efterföljande samkväm i Aneboda bygdegård.

Väntat och oväntat i naturen

av Per Fogelström

Under 2022 har socknens artlista för fåglar utökats med två nya arter, ägretthäger och brun glada. Därtill har det gjorts ett fynd av en mycket ovanlig liten växt, rutlåsbräken. Per Fogelström i Vinninge berättar om iakttagelserna.

Ägretthäger

Ägretthägern, en näst intill omisskännlig kritvit häger som det verkligen strålar om. Den som är bevandrad i 1800-talets hattmode tänker rätt vad gäller fågelns tillmäle. Äldre fåglar har långa fina plymfjädrar. Den uppträder, och är av ungefär av samma storlek, som vår vanliga gråhäger.

Under året har den observerats några gånger i socknen. Två gånger har enstaka fåglar setts sträcka förbi, och i början av december uppehöll sig två individer i Lädjasjön några dagar. Inte oväntat att vi är några som äntligen fått se den på hemmaplan då arten gått från att ha varit en stor raritet till en inte alltför ovanlig syn i södra Sverige, på bara 10–15 års tid. Ägretthägern häckar numera i flera kolonier, bland annat på Gotland och utmed Kalmarsund.

Brun glada

Brun glada är en släkting till vår idag rätt vanliga röda glada (1–3 häckningar i socknen 2022). Förhållandevis lika och det krävs både en bra observation och en viss erfarenhet för att säkert skilja arterna åt. Ser man en fågel med djupt kluven stjärt så är det en röd glada, men ser man en med grunt kluven stjärt så kan det vara en ung röd eller den bruna släktingen. Sedan är det ju som namnen säger, att den ena är lite brunare och den andra lite rödare, men detta är en karaktär som kan vara svår att se beroende på avstånd och ljusförhållanden.

I Sverige är den bruna gladan betydligt ovanligare även om den räknas som en av jordens vanligaste rovfågelsarter. I närheten av Berg så har under senare år några par häckat i Ljungby trakten och några i östra delen av Kalmar län. Hos oss gjordes observation av en individ som sträckte mot norr den 12 april och en som sträckte mot söder den 9 oktober.

Nya fynd i Berg under året som gått: Ågretthöger, brun glada (äldre fågel) och den lilla anspråkslösa växten rutlåsbräken, något förtorkad, funnen på Sjöuddens ängar. Foto: Per Fogelström

Rutlåsbräken

Rutlåsbräken är en liten raritet som enligt Smålands flora har ett svårförutsägbart uppträdande och dunkla ekologiska krav. Den anträffas dock oftast på öppen, torr, väl hävdad mark såsom ängs- och hagmark. Den är endast känd från ett fåtal plaster i Småland och förekommer i regel då med endast enstaka exemplar. Allt detta gör fyndet av tre exemplar som gjordes i somras vid slätterängen ute på Sjöudden, Bjursjö, fantastiskt roligt. De hittades i samband med att länsstyrelsen inventerade floran på ett antal olika slätterängar i länet. Jag fick informationen och exakt läge någon vecka före Bergveckan och kunde visa upp de små växterna för dem som deltog i Stiftelsen Gustavs Björsjös evenemang om hyggesfritt skogsbruk. Många var vi då som kröp försiktigt fram på knäna för att se de något förtorkade små skönheter!

Till minne: Barbro Ahl

Sommaren 2022 blev sig inte lik. Barbro Ahl stod inte som vanligt i entrén på hembygdsgården och väntade på oss övriga styrelsemedlemmar. Hon brukade vara först på plats oavsett om det var ett styrelsemöte eller ett utannonserat arrangemang. Under den kyliga årstiden såg hon till att vi inte behövde

frysa. I den öppna spisen brann en brasa. Saknaden är mycket stor inte bara av en aktiv styrelseledamot utan av en varm och medkännande person. Barbro gick bort oväntat och alldeles för tidigt.

Barbro Ahl är mycket förknippad med hembygdsföreningen. Hon har varit verksam i styrelsen i många år. Tillhörde veteranerna. Hon var en mycket aktiv ledamot. Åtskilliga kastruller med ärtsoppa och risgrynsgröt, fat fulla av bullar och kakor har kommit från hennes händer. Hon fullföljde en tradition som engagerad föreningsmänniska. Föräldrarna var engagerade i hembygden och hembygdsföreningen under flera årtionden och under sin Lammhultsperiod var Barbro mycket aktiv i Lammhults föreningsliv.

Hon växte upp med sin fem år äldre bror Åke i Ödetofta där föräldrarna Agnes och Erik Johansson drev lanthandel. 1948 flyttade familjen till Berg och tog över lanthandeln efter Gunnar Andersson.

Barbro gick i folkskolan i Berg och Lammhult. Hon studerade också på Växjö läroverk till sjukvårdsbiträde. 1964 gifte hon sig med Jan-Olof Ahl. De fick tre barn, Maria 1964, Joakim 1966, Anders 1971

Makarna byggde hus på Ekegårdsgatan i Lammhult 1971 och bodde där till 1991 då de flyttade tillbaka till lanthandeln i Berg.

Som sjukvårdsbiträde arbetade Barbro på Lugnet i Växjö samt ålderdomshemmet i Lammhult. Nästan 50 år arbetade hon på Ahls Svetsmekaniska som alltiallo. Hon skötte alla papper, jobbade ute i fabriken samt försåg alla med mat, en riktig klippa.

Marita Persson i Lädja var barndomskamrat med Barbro. En vänskap som varande under hela livet. Båda växte upp i kyrkbyn. Marita minns:

”Vi tyckte om att åka skridskor. Barbro hade fina vita helrör så min pappa fick också köpa sådana till mig. Vi åkte på Gunnars kärr som var en frusen pöl. Vi åkte även mycket skidor. Killarna i byn anlade en hoppbacke på ängen nedanför affären som kallades Görans backe. Vi fick scharlakansfeber samtidigt och hamnade på epidemin i Växjö. Vi fick inte träffas så vi låg på varsitt rum. Då kom min pappa med böcker och pappersdockor och dess fick även Barbro låna”.

Elwy Löwall är en senare väninna som minns Barbro på följande vis. ”För mig var hon en tuff och stark kvinna, fräsigt klädd, alltid snabb med en kvick replik. Rolig att munhuggas med och alltid med ett gott hjärta i grunden. Alltid glad och vänlig och nära till skratt. Hon var en stor och självklar del av Berg”.

Minnet av Barbro kommer att leva kvar under många år. Det sitter i väggarna på hembygdsgården. Tack för ditt engagemang och kamratskap.

Bengt Göransson

Personnotiser 2022

Uppgifter hämtade från Skatteverket, Svenska kyrkans kyrkogårds- och fastighetsförvaltning samt Växjö kommun.

Födda

Alfred Henry Hjälmeffjord Lamme, son till Annie Hjälmeffjord och Anton Lamme, Lädja Solhem, född den 12 januari.

Leila Ingegärd *Myra* Johansson, dotter till Madelen Johansson och Daniel Håkansson, Bredhult Lönnbacken, född den 8 april.

Arvid Oskar Tidegran, son till Amanda och Carl-Fredrik Tidegran, Hagstad, född den 15 juni.

Alice Ellen Johanna Sigfridsson, dotter till Jeanette Sigfridsson och Daniel Lantz, Ramsås, född den 27 juli.

Jona Tomas Valter Ahlander, son till Josef och Emma Ahlander, Äspenäs, född den 13 september.

My Viola Stangenberg, dotter till Jennie och Nicklas Stangenberg, Bredhult, född den 25 september.

Hugo Hans Oskar Bunnstad, son till Zandra Bunnstad och Emil Andersson, Lädja Faxagård, född den 29 november.

Döda

2 april: Barbro Ahl, Bergslund, född den 27 februari 1942.

19 juli: Erik Karlsson, Matkull, född den 12 februari 1944.

30 september: Göte Magnusson, Bredhult, född den 27 juni 1931.

Personer från andra församlingar som gravsatts i Berg

Gunvor Terese Ericsson, Växjö, uppvuxen i Håknahult, född den 12 augusti 1931, död den 13 september 2022.

Ulla-Britt Johansson, Gårdsby, tidigare Fagerås, född den 12 augusti 1935, död den 30 maj 2022.

Ulla Johansson, Lammhult, tidigare Bergs kyrkby, född den 17 oktober 1931, död den 27 mars 2022.

Lennart Nilsson, Lammhult, född den 9 september 1944, död den 26 maj 2022.

Befolkningssiffror.

Bergs tidigare församling, nuvarande distrikt, hade vid 2022 års slut 450 invånare, varav 218 kvinnor och 232 män. Det innebär en liten minskning från förra året (453).

Äldsta kvinnliga invånaren i Berg är Elisabeth Andersson, Vinninge, född den 9 juli 1925. Äldsta manliga invånare är Sören Lundqvist, Ekenäs, född den 4 oktober 1929.

Fastighetsaffärer 2022

Uppgifter hämtade från Lantmäteriet

Lädja 9:7. Säljare: Arne Petersons dödsbo Köpare: Magdalena och Kåre Johansson. Pris: 1 700 000 kronor.

Bråt 1:7. Säljare: Lennart Sixten Gunnar Nilsson och Anita Blomberg Köpare: Christer Nilsson och Conny Nilsson. Pris: 0

Lädja 7:10. Säljare: Mikael Andersson. Köpare: Emil Andersson och Zandra Bunnstad Pris: 0

Slätthult 1:9. Säljare: Inga-Maj Rohlins dödsbo Köpare: Morgan och Elenor Rohlin. Pris: 2 600 000 kronor.

Bredhult 1:2. Säljare: Monica Vestergård och Hans Andersson. Köpare: Madelen Johansson och Daniel Håkansson. Pris: 2 900 000 kronor.

Hänt i Berg 2022

Året som gått i stort och smått.

Januari

16 januari: Julgransdansen på kyrkbacken fick ställas in eftersom coronavirusets spridning än en gång tagit fart.

17 januari: Svår bilolycka inträffar vid Bredhult. En person omkommer. Väg 30 avstängd till morgonen dagen efter för sanering och bärgning av lastbil med släp.

Februari

6 februari: Bergs älgskötselområde konstaterar att under avslutad älgjaksäsong har skjutits trettiofem älgar. Stammen anses ha minskat i omfattning.

23 februari: Svenska kyrkan anordnar musikstund i Bergs kyrka. Till ljudet av Bach njöt ett tjugotal personer i bänkarna insvepta i filtar. Efteråt utspisades med varm chokladmjölk.

28 februari: Tranan hörs i Bråthasjön. Ett vårtecken av klass.

Mars

2 mars: Stiftelsen Elin Wägners Lilla Björka sammanträder rörande det gångna årets förvaltning. Ekonomin är stabil och Wägnierintresset fortsatt stort i samhället.

Förberedelser för gärdsgårdsbygge. Foto: Eva Bünger

5 mars: Ett lodjur travar lugnt på vägen mellan Boanäs och Bjursjö mitt i natten. En hänförande syn enligt betraktarna.

8 mars: I Bergs kyrka uppmärksammas internationella kvinnodagen med diktläsning av Edith Södergran. Uppläsare var Stina Ekblad ackompanjerad av cellisten Mime Brinkmann. Åhörare var en hänförd publik på 179 personer vars tack tolkades av biskop emeritus Jan-Olof Johansson.

25 mars: Stiftelsen Gustafs Bjursjö erhåller Växjö kommuns landskapsvårdspris för arbetet med att bevara Gustaf Anderssons kulturgärning i åker, äng och hage.

Maj

13 maj: Elin Wägnerveckan inleds för Bergs vidkommande med ett framträdande i bygdegården genom Regionteatern. Pjäsen, Ett år av magiskt tänkande, trollband en hänförd publik på 30 personer. Heder åt ensemblen, med skådespelare och tekniker, som under en stund förgyllde tillvaron för landsbygdens folk.

17 maj: Göken gör sig hörd i väster över Bråthasjön

19 maj: Bergs skytteförening inviger sina digitalmarkerande luftgevärstavlur vid skjutning i bygdegården. Intresserade barn och vuxna deltar med liv och lust. Det hela firas med kostlig spis i anslutning till evenemanget.

22 maj: Elin Wägnerveckan avslutades med ett uppskattat framträdande i Bergs kyrka av musiklinjen på Sank Sigfrids musiklinje. Innan dess hade arkitekt Olof Thedin givit en inträngande visning av Carl Bergstens skapelse Lilla Björka.

Juni

15 juni: Sockenrådet träffar berörda markägare för att höra om det är möjligt att anlägga en enkel gång- och cykelväg mellan bygdegården och Bergs kyrkby. Detta vore av stor vikt för bland annat förskolan. Sockenrådet får vid mötet mandat att arbeta vidare med frågan.

Juli

2 juli: Bergveckan drar igång med traditionella begivenheter. Innan vernissagen av skulpturutställning i Elins hage rullar mopedrallyt iväg genom bygden.

4 juli Stiftelsen Gustafs Bjursjö presenterar generella principer för kontinuitetsskogsbruk för ett fyrtiotal deltagare.

Bergveckan: Musik för barn i Söreskog, sommarkafé i bygdegården och bilträff i Lädja.

8 juli: Sångerskan och författaren Anna Järvinen uppträder i fullsatt loge på Galleri Söreskog.

9 juli: Bilutställning på sågverksplan i Lädja. Femtiotvå bilar av varierande ålder visas för en stor publik. De välputsade fordonen bländade betraktarna i ett strålände solsken.

Bergslunds GoIF bjuder in till invigning av nya mötesplatsen Björkängen, den gamla fotbollsplanen, i Bergs kyrkby.

Augusti

21 augusti: Bergs älgskötselområde håller års-och samrådsstämma. Avskjutningen inför årets älgjakt fastställs till 18 vuxna och 24 kalvar.

29 augusti: Återuppväckta Bergslunds GoIF bjuder in till höstaktiviteter med bland annat cirkelträning på utegymet och bollkul för barn.

September

3 september: En välbesökt rotevandring hålls i strålände solsken i Håknahult under Mats Ericsons ledning.

11 september: Allmänna val hålls, I Bergs valdistrikt blir röstfördelningen i riksdagsvalet SD 21,6%, S 20,9%, M 20,2%, C 10,7%, MP 9,0%, V 5,5%, L 4,1%.

Oktober

2 oktober: 35:e hemvärnsbataljonens, Kronobergsbataljonen, årliga krigsförbandsövning berör Bergbygden under några dagar.

30 oktober: Vid sockenstämman får Kerstin Danielsson och Emma Persson utmärkelsen Årets Bergbo för att de tagit initiativet till Bergslunds GoIF:s återstart och satsningen på den tidigare fotbollsplanen.

November

4 november: Bergs kyrka har gravsmyckningsafton med kaffeservering till kyrkogårdsbesökare. Det blir något av en hemvändarafton under kyrkans läktare. Kyrkorummets samkvämsdel fungerar utmärkt.

December

3 december: Bergs Rödakorsgrupp håller adventssammankomst i Bergs bygdegård. Trots fotbolls VM och andra begivenheter deltar ett sjuttio-tal personer och njuter av luciatåg av barn från bygden. Mats i Håknahult håller auktion på skänkta varor. Kvällens omslutning blev cirka 11 000

kronor. Efter omkostnader kan cirka 5 000 kronor tillföras Röda Korsets hjälpverksamhet.

11 december: Föreningen Musik i Berg och Lammhults församling är värdar för konsert med ensemblen Musica Vitae och violinisten Benjamin Schmid i Bergs kyrka. Stråkarna bjöd en hängiven musikalisk upplevelse som glädde ett fullsatt kyrkorum.

19 december: Blixthalka drabbar bygden efter ihärdigt snöfall och underkylt regn. Arbetsfordon och privatbilister drabbas i hög grad med flera avåknningar som följd.

24 december: Familjen Tiedt håller en välbesökt andakt i Lädja missionshus.

Aktiviteter av olika slag lockar publik: Vandring i Bjursjö.

Barnföreställning utan åldersgräns.

Rotevandring med Mats Ericsson som guide.

Musikern och författaren Anna Järvinen efter konsert i Söreskog.

Fikagästerna kan njuta av utsikten från hembygdsgården. Foto: Ingvor Lundqvist

Vildsvin är ett svår fångat byte, men här hade man god jaktlycka. Foto: O Krantz

Smeagårns loge visade olika hantverk på Bergveckan.

Innehåll

Verksamhetsberättelse 2022	1
Skog i omlopp i Bjursjö av Karl Johan Krantz	4
En smålandsstuga i fårahagen av Olof Thedin	7
När en maska går upp i tidsväven av Lisa Boda	14
Väderrapportören i Hult av Marianne Enge Swartz	21
Väder och natur 2022 av Erik Andersson	25
Nystart för Bergslunds GOLF av Kerstin Danielsson	31
Musiken tar plats i Berg av Kerstin Haggren	34
Mina somrar i Berg och om Björkstockens IF av Bengt Olsson	38
Magnussonska stipendiet 2022 av Karl Johan Krantz	45
Väntat och oväntat i naturen av Per Fogelström	46
Till minne Barbro Ahl av Bengt Göransson	48
Personnotiser	49
Sålda fastigheter 2022	50
Hänt i Berg 2022	51

Pris: 125 kr

ISSN 0281-912

Krönikan ges ut av Bergs hembygdsförening
Föreningens bg: 394-8247

Krönikan tillhandahålles genom:
Bengt Göransson, bengtafgoransson41@gmail.com
070-5477954
Eva Bünger, evakarin.bunger@gmail.com
072-515611

De flesta årgångarna av krönikan från 1950 och framåt finns att köpa. De tre senaste till åsatt pris och tidigare årgångar för 50 kr.